

DORIN ȘTEFĂNESCU

Inima și cuvintele

Nu am ales întâmplător acest titlu, ce reia un vers dintr-un poem, pentru însemnările pe marginea volumului *Poemele Anei*, de Mircea Petean. Nu atât deoarece cuvântul este rostit cu inima, iese din inimă, cum se spune, cât mai ales pentru că el este inima, fiind al inimii care cuvântează și scrie poemul. Să remarcăm mai întâi că acest cuvânt ajuns în pagină e mai mult decât ceea ce se lasă spus spre auzire, căci „cuvântul nu se rostește – / se în-ființează”; ceea ce înseamnă că modul apariției sale nu ține în primul rând de natura sa rostitoare, ci mai degrabă de ajungerea sa la ființă, de noutatea pe care o pune în vedere. Iar cuvântul ia ființă așa cum ar lua lumină din propria-i ivire, se dă pe sine în lumea poemului, cea mai bună dintre lumile posibile, căci e singura în care el se poate naște, fiind doar aici cu adevărat acasă.

Poezia lui Mircea Petean este o celebrare a cuvântului care, luând ființă, se revarsă în cuprinsul primitiv al poemului, află albia rostirii, se înființează și creează. Iar dacă, uneori, se simte numai „cenușa cuvintelor pe limbă”, ceea ce nu se mai poate rosti nu e o mărturie a cuvântului defunct, ci a celui trecător și mistuitor, care lasă după sine *urma* arderii sale. „Aș vorbi despre urme”, spune poetul,

ca și cum ceea ce i se dă spre vorbire ar ține mărturisirea trează, ar vorbi în continuare chiar și în ștergerea oricărei puteri de numire. Subtilă, în aceste poeme, este frecvența alunecare de la celebrarea amintită, a nașterii cuvântului, la oficierea unui ritual al amuțirii, al topirii în chiar ceea ce nu se poate spune. Dar nu e acesta însuși rostul poeziei, de a lăsa mai mult nespuse decât spus, de a „vorbi despre un anume sfârșit”, atât de a-nume încât lasă loc urmei, urmării?

Cuvântul e surprins între aceste două instanțe ale sale, între izvor și vărsare, început și sfârșit al putinței de a fi. Dar nu e un sfârșit care închide, așa cum cuvântul obișnuit se închide și pierde în ceea ce spune. Cuvântul viu al poemului rostește chiar și după ce toate cele ale lumii au amuțit, sau mai ales atunci, în absoluta vacuitate și eclipsare a sensurilor mundane. Ce înseamnă, de pildă, că „vorbele cu pași ușori/ rostuiesc respirației preajmă” sau că „umblă ca o mână-n somn cuvântul”? Nu depun acestea mărturie despre *viața* unui cuvânt ce se spune discret, abia auzit, în ritmul respirației la rândul-i neuzită, al somnului legănat de o mână nevăzută? În poem, totul se naște și sfârșește sub zodia unui cuvânt ce rostește în trecere, ivind imagini în mișcare, crâmpie de sunete. Mai degrabă discontinuități fragile, articulări frânte, fracturi de limbaj care tocmai ele conferă, paradoxal, forța de expresie a acestor poeme.

Cuvântul inimii – *cordial* – iese din necuvântul celor care nu ajung la rostire pentru a sfârși în necuvântul care îi poartă urma, prezența vie ca temei al poemului. În acest loc roditor, totul vorbește, se preschimbă în cuvântare, ia ființă în lucrul care ia cuvântul: „chiar sub ochii noștri pădurea/ (...)/ se metamorfoză în cuvânt”, fructul ploii se pârguiește „în lumina aceluia cuvânt”, toate se așază „sub streășina aceluia cuvânt”, „sub acoperișul în formă de Δ al aceluia cuvânt”. Un loc dat spre locuire, căci doar poposind aici înțelegerea dă de înțeles, supravegheată de nimbul de lumină al cuvântului, de bolta mistice *delt* care îi deschide orizontul. Aici, într-adevăr, toate devin volatile, ușoare, cuvinte cu aripi, neîmpovărate de gravitație, eliberate din „mușuroaiele de cuvinte” fabricate pentru a fi comunicate. Asistăm la o miraculoasă

prefacere care dă sens facerii: „cuvintele se făceau albine în zbor”, ca și cum ceea ce se spune aspiră la mai mult decât ar face-o spunerea însăși. În vârtejul acestei transformări, cuvântul se revarsă spre înaltul care îi absoarbe mierea.

Printre cele mărunte și umile, doar inima reprezintă temeiul creșterii și al zborului. Creația poetică pune aici în lumină sensul, nicicând abolit, al celor aparent ne semnificative, virtutea *marginii* de a pune început. Nu putem vorbi, în poezia lui Mircea Petean, de marginalitate ca de un câmp umbrat al ființei, de făptura descentrată a lucrurilor. Marginea vorbește prin sine, căci acolo se adăpostește cuvântul cu adevărat poetic. Nu în nucleul central al rostirii pline este sălașul său, în sensul împlinit al celor deja spuse, ci în marginea spunerii, cea care stă între nespuse și spus, ca într-o prespunere deja arătătoare, în sensul pieziș al preagolului. De acolo, din prevenirea sa originară („colosal nu e cuvântul în sine ci ceea ce-l prevestește”) prinde a răsună cuvântul, „cheamă din marginea/ ceea”, „de dincolo de marginea marginii”. Și atunci marginea nu își rostește decât golul, absența prezentă, deci „o absență plină” de libertatea posibilului.

O poezie a *posibilului*, acesta ni se pare a fi rodul creației lui Mircea Petean. E prea puțin? Dar nu stă tocmai în posibil temeiul nevăzut al tuturor orizonturilor, mănunchiul din care se desprind drumuri înspre toate zările? Și ce-i dacă „miezul nu-i nicăieri/ a rămas doar marginea”, iar „lucrul sunt uneori doar suprafețe/care dispar”? Răzbătând prin toate, din marginea lumii nevăzute, ceea ce se arată în cuvântul care îl spune este singurul lucru cu adevărat important: „ce se vede-i un bob de rouă”. Atât și nimic mai mult. De aici, din aproape nimicul acesta izvorăște aproape totul, un *mai mult* decât am putea spune și vedea. Tot ce se ivește de aici, tot ce urmează ca urmă a cuvântului este splendoarea pe care o răspândește lumina inimii: „lumina din ochii tăi/ se revendica din lumina rădăcinilor lumii”. Redefinind apoftegma carteziană, iubirea adună laolaltă („ești deci sunt”), leagă într-o singură lumină pe toate cele văzute de temeiul lor nevăzut.

„O scufundată imagine” prin care se vede ceea ce, altfel, nu e dat vederii: „surâsul în colțul gurii uitat/ ca un fluture viu”. Totul e viu, spuneam, în aceste poeme

ale inimii, și, tocmai pentru că sunt manifestări ale viului, ele sunt aidoma vieții pe care cuvântul nu o poate spune până în adânc, „sensul ultim scapă”. Rostul poeziei este de a da începutul, nu sfârșitul; cu lumea ei toate încep, iar cuvântul – chiar dacă se sfârșește la un moment dat – nu poate rosti sfârșitul însuși. Și nici nu ar fi de dorit; poemul rămâne pururi deschis, ultimul apare mereu pe chipul primului, într-un început nesfârșit. Ceea ce conferă singularitate – și absolută originalitate – discursului lui Mircea Petean este rostirea în fulguranța mișcării, pulsând în ritmul inimii care o însufletește. Poeme ale iubirii? Fără îndoială, dar și, prin ele, ale vieții care țâșnește „ca un zeu solar abia ieșit din găoacea cuvântului”. Mai mult decât ceea ce se vede în lumina inimii care bate în cuvânt nu putem spune. Aici însă nu noi suntem cei care vedem, „zeii doar avându-ne/ poate/ în vedere”.